

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Навчально-науковий інститут № 3
Кафедра психології, соціології та педагогіки

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Клінічна психологія**» обов'язкових компонент
освітньої програми першого рівня вищої освіти
за спеціальністю **053 Психологія (психолог ювенальної превенції)**

Вінниця 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою ННІ № 3
Протокол від 09.08.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін ХНУВС
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології
(протокол від 08.07.2024 № 13)

Розробники:

професор кафедри педагогіки та психології, кандидат психологічних наук,
доцент Харченко С.В.

Рецензенти:

1. начальник кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету
НАНГУ, кандидат психологічних наук, доцент С.О. Ларіонов.
2. доцент кафедри педагогіки та психології факультету 3 ХНУВС, кандидат
психологічних наук, доцент Доценко В.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4,0 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 7	05 «Соціальні та поведінкові науки» 053 «Психологія» Бакалавр Психолог ювенальної превенції	Навчальний курс 4 Семестр № 7 Вид контролю: екзамен.
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання: Лекції – 30; (години) Семінарські заняття – 20; (години) Практичні заняття – 10; (години) Самостійна робота – 60; (години) Індивідуальні завдання: Реферати (тощо) – 8, семестр № 7		заочна форма навчання Лекції – _____; (години) Семінарські заняття – _____; (години) Практичні заняття – _____; (години) Лабораторні заняття – _____; (години) Самостійна робота – _____; (години) Індивідуальні завдання: Курсова робота – _____ (кількість; № семестру) Реферати – _____ (кількість; № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: навчання здобувачів вищої освіти використовувати психологічні знання щодо психологічної кваліфікації розладів психіки при основних нервово-психічних та соматичних захворюваннях та особливостях розвитку, а також забезпеченні психопрофілактичних та реабілітаційних заходів щодо осіб з вказаними особливостями.

Завдання:

- підготувати висококваліфікованого практичного психолога поліції, інформованого щодо попередженням захворювань, діагностики хвороб і патологічних станів, психокорекційних форм впливу на процес одужання, з рішенням експертних питань, з соціальною і трудовою реабілітацією хворих людей, який здатний до оцінки такої поведінки в професійній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психофізіологія.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні теоретичні поняття та положення дисципліни;
- критерії психічного здоров'я;
- психологічну структуру розладів психіки при різних нервово-психічних та соматичних захворюваннях;

- закономірності розладів психічного розвитку дітей;
- зміст основних патопсихологічних синдромів;
- основні психодіагностичні підходи до їх виявлення.

вміти:

- вільно користуватися поняттями та категоріями, що розкривають суть предмету;

- застосовувати знання про особливості розладів психіки на практиці;
- складати план психодіагностичного обстеження хворого;
- володіти основними патопсихологічними методиками;
- керуватися професійно-етичними принципами психолога.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК3.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК4.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК5.	Здатність бути критичним і самокритичним.
	ЗК6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК7.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК8.	Навички міжособистісної взаємодії,
	ЗК9.	Здатність працювати в команді.
Спеціальні (фахові, предметні) компетенції (СК)	СК2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	СК4.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел
	СК7.	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації
	СК9.	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту
	СК10.	Здатність дотримуватися норм професійної етики

	СК11.	Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
	СК16.	Здатність підтримувати психологічну готовність до дій в різних умовах та застосовувати психологічні прийоми та методи в професійній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. «Клінічна психологія як галузь психологічної науки»

Клінічна психологія як галузь психологічної науки. Галузі клінічної психології. Історія становлення клінічної психології. Методи клінічної психології. Основні заходи психологічної підтримки осіб, які мають психологічні проблеми, що викликані розладами здоров'я. Взаємодія медиків та психологів ювенальної превенції. Основні напрями дій психолога ювенальної превенції щодо запобігання вчиненню правопорушень проти дітей з розладами здоров'я.

ТЕМА № 2. «Психічне здоров'я та психічна хвороба»

Психологічне здоров'я: поняття, історія поглядів. Поняття та причини хвороби. Ятрогенії та агравації. Класифікації хвороб. МКХ-10, МКХ-11, DSM-IV. Основні підходи до поняття здоров'я, психічного здоров'я. Критерії психічного здоров'я. Система психопрофілактичних та реабілітаційних заходів. Психогігієна.

ТЕМА № 3. «Розлади функціонування пізнавальних процесів та мовлення при нервово-психічних захворюваннях»

Розлади сприйняття при локальних поразках головного мозку. Ілюзії та галюцинації, їх характеристика. Розлади пам'яті при нервово-психічних захворюваннях: класифікації, основні закономірності. Розлади пам'яті при нервово-психічних захворюваннях: основні закономірності, Корсоківський синдром. Загальна характеристика розладу мислення. Психологічна характеристика розладу операційного боку мислення. Розлади динамічного компоненту мислення. Розлади особистісного (мотиваційного) компоненту мислення. Розлади критичності мислення при нервово-психічних захворюваннях. Розлади розумової працездатності при нервово-психічних захворюваннях. Афазії. Психологічна складова реабілітації осіб з функціональними розладами психіки.

ТЕМА № 4. «Розлади свідомості, самосвідомості та особистості при нервово-психічних захворюваннях»

Розлади самосвідомості при нервово-психічних захворюваннях. Критерії діагностики розладів свідомості. Розлади свідомості за типом «виключення». Загальна характеристика розладів свідомості за типом «потьмарення». Делірій та онейроїд як варіанти розладів свідомості. Основні варіанти сутінкового потьмарення свідомості. Загальна характеристика аменції, онейроїда як

варіантів розладів свідомості. Розлади самосвідомості за типом деперсоналізації. Профілактичні дії поліцейських ювенальної превенції щодо формування хімічних залежностей у неповнолітніх.

Внутрішня картина хвороби: поняття, психологічна будова, основні варіанти.

Параноїдний розлад особистості. Розлад особистості шизоїдного типу. Дисоціальний розлад особистості. Істеричний розлад особистості. Ананкастний розлад особистості. Тривожний розлад особистості. Залежний розлад особистості.

ТЕМА № 5. «Викривлення психічного розвитку у дітей»

Розлади психіки при ДЦП. Загальне психічне недорозвинення. Викривлений розвиток. Затриманий психічний розвиток. Пошкоджений розвиток. Дефіцитарний розвиток. Спотворений психічний розвиток. Дисгармонічний психічний розвиток. Профілактика народжування дітей з викривленим розвитком. Заклади підготовки сліпо-глухо-німих дітей. Психологічна складова абілітації дітей з викривленим психічним розвитком. Психологічна допомога родині, в якій народилася та виховується дитина з викривленим психічним розвитком. Дії поліцейських ювенальної превенції щодо захисту прав дитини з особливостями психічного розвитку.

ТЕМА № 6. «Розлади психіки в похилому віці»

Розлади психіки при слабоумстві осіб похилого віку. Розлади психіки при захворюванні Альцгеймера. Психічні розлади при хворобі Піка.

ТЕМА № 7. «Психологія соматичного хворого»

Загальна характеристика психічних реакцій людей, які хворі соматичними захворюваннями. Психологічні розлади при онкологічній патології. Психологічні розлади при акушерській і гінекологічній патології. Психологічні розлади при терапевтичних захворюваннях. Психологічні розлади при хірургічній патології. Профілактика психосоматичних захворювань у працівників правоохоронних органів. Поведінкові типи А та В. Психологічна допомога особам зі складними соматичними захворюваннями.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: <i>Клінічна психологія як галузь психологічної науки</i>	12	4	4	-	-	8	Екзамен
Тема № 2: <i>Психічне здоров'я та психічна хвороба.</i>	12	2	2	-	-	4	
Тема № 3: <i>Розлади функціонування пізнавальних процесів та інтелекту при нервово-психічних захворюваннях</i>	18	6	2	4	-	12	
Тема № 4: <i>Розлади свідомості, самосвідомості та особистості при нервово-психічних захворюваннях.</i>	14	6	4	2		12	
Тема № 5: <i>Викривлення психічного розвитку у дітей.</i>	18	6	4	2	-	12	
Тема № 6: <i>Розлади психіки в похилому віці</i>	20	2	2	-	-	8	
Тема № 7: <i>Психологія соматичного хворого</i>	14	4	2	2	-	4	
Всього за семестр № 7:	120	30	20	10	-	60	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1: Клінічна психологія як галузь психологічної науки		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Значення праць Л.С. Виготського для розвитку патопсихології. 2. Значення праць Б.В. Зейгарник для розвитку патопсихології. 3. Значення праць О.Р. Лурія для розвитку нейропсихології. 4. Значення праць О.М. Холмської для розвитку нейропсихології. 5. Значення праць С.Я. Рубінштейн для розвитку патопсихології. 6. Перспективи розвитку клінічної психології. 7. Основні заходи психологічної підтримки осіб, які мають психологічні проблеми, що викликані розладами здоров'я. 		1 – 3, 4, 7 (основна), 2, 4, 10, 11 (додаткова)
Тема № 2: Психічне здоров'я та психічна хвороба.		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологічне здоров'я: поняття, історія поглядів. 2. Поняття та причини хвороби. 3. Класифікації хвороб. МКХ-11, МКХ-10, DSM-IV. 4. Основні підходи до поняття здоров'я, психічного здоров'я. 5. Критерії психічного здоров'я. 6. Система психопрофілактичних та реабілітаційних заходів. 7. Психогігієна. 8. Ятрогенії та агравації. 		1 – 5, 7 (основна), 1, 4, 6 (додаткова)
Тема № 3: Розлади функціонування пізнавальних процесів та мовлення при нервово-психічних захворюваннях		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розлади сприйняття при локальних поразках головного мозку. 2. Ілюзії та галюцинації, їх характеристика. 3. Розлади пам'яті при нервово-психічних захворюваннях: класифікації, основні закономірності 4. Розлади пам'яті при нервово-психічних захворюваннях: основні закономірності, Корсаківський синдром. 5. Психологічна характеристика розладу операційного боку мислення. 6. Розлади динамічного компоненту мислення. 7. Розлади особистісного (мотиваційного) компоненту мислення. 8. Розлади критичності мислення при нервово-психічних захворюваннях. 9. Розлади розумової працездатності при нервово-психічних захворюваннях. 10. Афазії. 11. Психологічна складова реабілітації осіб з функціональними розладами психіки. 		1 – 5, 7 (основна), 4, 5 (додаткова)
Тема № 4: Розлади свідомості, самосвідомості та особистості при нервово-психічних захворюваннях		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії діагностики розладів свідомості. 2. Розлади свідомості за типом «виключення». 3. Загальна характеристика розладів свідомості за типом «потьмарення». 		1 – 5 (основна), 4, 5 (додаткова)

	<p>4. Делірій та онейроїд як варіанти розладів свідомості.</p> <p>5. Основні варіанти сутінкового потьмарення свідомості.</p> <p>6. Загальна характеристика аменції, онейроїда як варіантів розладів свідомості.</p> <p>7. Розлади самосвідомості при нервово-психічних захворюваннях.</p> <p>8. Розлади самосвідомості за типом деперсоналізації.</p> <p>9. Емоційно-нестійкий та параноїдний розлади особистості.</p> <p>10. Залежний та obsесивно-компульсивний розлади особистості.</p> <p>11. Obsесивно-компульсивний та шизоїдний розлади особистості.</p> <p>12. Параноїдний та істеричний розлади особистості.</p> <p>13. Істеричний та емоційно-нестійкий розлади особистості.</p> <p>14. Шизоїдний та залежний розлади особистості.</p> <p>15. Типологія «внутрішньої картини хвороби»</p>	
	Тема № 5: Викривлення психічного розвитку у дітей	
	<p>1. Розлади психіки при ДЦП.</p> <p>2. Викривлений розвиток.</p> <p>3. Профілактика народжування дітей з викривленим розвитком.</p> <p>4. Заклади підготовки сліпо-глухо-немих дітей.</p> <p>5. Психологічна складова абілітації дітей з викривленим психічним розвитком.</p> <p>6. Психологічна допомога родині, в якій народилася та виховується дитина з викривленим психічним розвитком.</p>	4, 5, 7 (основна), 5 (додаткова)
	Тема № 6: Розлади психіки в похилому віці	
	<p>1. Розлади психіки при церебральному атеросклерозі.</p> <p>2. Розлади психіки при слабоумії осіб похилого віку.</p> <p>3. Розлади психіки при захворюванні Альцгеймера.</p> <p>4. Психічні розлади при хворобі Піка.</p> <p>5. Можливості психологічної допомоги особам похилого віку з розладами психіки та їх родинам.</p>	
	Тема № 7: Психологія соматичного хворого	
	<p>1. Психосоматика: сучасні уявлення.</p> <p>2. Психологічні розлади при серцево-судинних захворюваннях.</p> <p>3. Профілактика психосоматичних захворювань у працівників правоохоронних органів.</p> <p>4. Поведінкові типи А та В.</p> <p>5. Психологічна допомога особам зі складними соматичними захворюваннями.</p>	4, 5, 7 (основна), 6, 10, 11 (додаткова)

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Значення праць Л.С. Виготського для розвитку патопсихології.
2. Значення праць Б.В. Зейгарник, С.Я. Рубінштейна, Ю.Ф. Полякова для розвитку патопсихології.
3. Значення праць О.Р. Лурії для розвитку нейропсихології.
4. Перспективи розвитку клінічної психології.

5. Поняття ятрогеній.
6. Психологічні чинники ризику та антиризиків розвитку основних психосоматичних захворювань (на прикладі серцево-судинних).
7. Поведінкові типи А та В.
8. Критерії розладів особистості.
9. Психологічне здоров'я: поняття, історія поглядів.
10. Поняття та причини хвороби.
11. Варіанти класифікації хвороб.
12. Основні підходи до поняття здоров'я, психічного здоров'я.
13. Критерії психічного здоров'я.
14. Ятрогенії та агравації.
15. Розлади психіки при ДЦП.
16. Викривлений розвиток.
17. Профілактика народжування дітей з викривленим розвитком.
18. Заклади підготовки сліпо-глухо-німих дітей.
19. Розлади психіки при алкоголізмі.
20. Розлади психіки при різних видах наркоманій.
21. Розлади психіки при церебральному атеросклерозі.
22. Розлади психіки при слабоумстві осіб похилого віку.
23. Розлади психіки при захворюванні Альцгеймера.
24. Розлади психіки при генетичних захворюваннях (синдром Дауна, синдром Шерешевського – Тернера тощо).
25. Розлади психіки при шизофренії.
26. Розлади психіки при епілепсії.
27. Розлади психіки при олігофренії.
28. Розлади психіки при нервовій анорексії.
29. Розлади психіки при патологічних потребах.
30. Розлади психіки при органічних враженнях ГМ.
31. Профілактика психосоматичних захворювань у працівників правоохоронних органів.
32. Психологічні розлади при серцево-судинних захворюваннях.
33. Психологічна складова абілітації дітей з викривленим психічним розвитком.
34. Психологічна складова реабілітації осіб з функціональними розладами психіки.
35. Психологічна допомога родині, в якій народилася та виховується дитина з особливими потребами.

5.1.2. Теми курсових робіт

Не передбачено навчальним планом

5.1.3. Теми наукових робіт

Не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до семінарських занять та робота протягом семінарів;
- підготовка тематичних повідомлень;
- участь у групових дискусіях;
- вирішення творчих практичних завдань;
- розробка рекомендацій з психологічної допомоги.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення:

- наукової літератури за темою;
- описів клінічних випадків із виокремленням симптоматики окремих психопатологічних синдромів;
- відеоматеріалів щодо психічних розладів;
- продуктів діяльності осіб із психічними аномаліями (малюнків, записів у щоденниках тощо).

Індивідуальна робота передбачає підготовку доповідей, виконання наукових робіт у вигляді рефератів, розробка практичних рекомендацій з психологічної допомоги.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Клінічна психологія як галузь психологічної науки.
1. Галузі клінічної психології.
2. Поняття здоров'я, психічного здоров'я, його критерії та рівні.
3. Патопсихологічний синдром: поняття, структура, систематика.
4. Основні напрями дій психолога ювенальної превенції щодо запобігання вчиненню проти дітей з розладами здоров'я.
5. Розлади сприйняття при локальних поразках головного мозку.
6. Ілюзії та галюцинації, їх характеристика.
7. Розлади пам'яті при нервово-психічних захворюваннях: класифікації, основні закономірності
8. Загальна характеристика розладів мислення при нервово-психічних захворюваннях.
9. Психологічна характеристика розладу операційного боку мислення.
10. Розлади динамічного компоненту мислення.
11. Розлади особистісного (мотиваційного) компоненту мислення.
12. Розлади критичності мислення при нервово-психічних захворюваннях.
13. Розлади розумової працездатності при нервово-психічних захворюваннях.
14. Афазії.
15. Критерії діагностики розладів свідомості.
16. Розлади свідомості за типом «виключення».
17. Загальна характеристика розладів свідомості за типом «потьмарення».
18. Делірій та онейроїд як варіанти розладів свідомості.
19. Основні варіанти сутінкового потьмарення свідомості.

20. Загальна характеристика аменції, онейроїда як варіантів розладів свідомості.
21. Розлади самосвідомості при нервово-психічних захворюваннях.
22. Розлади самосвідомості за типом деперсоналізації.
23. Профілактичні дії поліцейських ювенальної превенції щодо формування хімічних залежностей у неповнолітніх.
24. Внутрішня картина хвороби: поняття, психологічна будова, основні варіанти.
25. Загальна характеристика розладів емоцій та почуттів при нервово-психічних захворюваннях.
26. Патологічне посилення емоцій.
27. Патологічне послаблення емоцій.
28. Розлади рухомості емоцій та почуттів.
29. Розлади адекватності емоцій та почуттів.
30. Загальна характеристика патологічного афекту.
31. Загальна характеристика розладів потребово-мотиваційної сфери особистості.
32. Формування нової патологічної потреби як вид розладу мотиваційної сфери.
33. Розлади ієрархії мотиваційної сфери при нервово-психічних захворюваннях.
34. Розлади свідомості за типом «виключення».
35. Загальна характеристика розладів свідомості за типом «потьмарення».
36. Делірій та онейроїд як варіанти розладів свідомості.
37. Основні варіанти сутінкового потьмарення свідомості.
38. Загальна характеристика аменції, онейроїда як варіантів розладів свідомості.
39. Взаємодія медиків та психологів ювенальної превенції.
40. Внутрішня картина хвороби: поняття, психологічна будова, основні варіанти.
41. Психопатії: поняття, критерії діагностики, класифікації.
42. Емоційно-нестійкий та параноїдний розлади особистості.
43. Залежний та obsесивно-компульсивний розлади особистості.
44. Obsесивно-компульсивний та шизоїдний розлади особистості.
45. Параноїдний та істеричний розлади особистості.
46. Істеричний та емоційно-нестійкий розлади особистості.
47. Шизоїдний та залежний розлади особистості.
48. Загальна характеристика порушень психічного розвитку дітей.
49. Види дізонтogeneзу, їх загальна характеристика.
50. Загальний психічний недорозвиток як вид психічного онтогенезу.
51. Затриманий психічний розвиток як вид психічного онтогенезу.
52. Ушкоджений психічний розвиток як вид психічного онтогенезу.
53. Перекручений психічний розвиток як вид психічного онтогенезу.
54. Дисгармонійний психічний розвиток як вид психічного онтогенезу.
55. Дефіцитарний розвиток дитини, його характеристика.

56. Психологія соматичного хворого.
57. Основні чинники ризику розвитку соматичних захворювань.
58. Основні напрямки та завдання діяльності клінічного психолога.
59. Характеристика шизофренічного патопсихологічного синдрому, його психологічна діагностика.
60. Характеристика органічного патопсихологічного синдрому, його психологічна діагностика.
61. Характеристика олігофренічного патопсихологічного синдрому, його діагностика.
62. Психопатичний патопсихологічний синдром та його психологічна діагностика.
63. Синдром психогенної дезорганізації психічної діяльності, його психологічна діагностика.
64. Використання методу Векслера у діагностиці психічних захворювань.
65. Метод піктограм у діагностиці психічних захворювань.
66. Методи діагностики розладів пам'яті у клінічній психології.
67. Методи діагностики розладів мислення.
68. Методи діагностики розладів уваги та розумової працездатності.
69. Психологічні розлади при онкологічній патології.
70. Психологічні розлади при акушерській і гінекологічній патології.
71. Психологічні розлади при терапевтичних захворюваннях.
72. Психологічні розлади при хірургічній патології.
73. Профілактика психосоматичних захворювань у працівників правоохоронних органів.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок здобувачем вищої освіти з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національної системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів вищої освіти в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна та

індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел, підготовка рефератів та практичних рекомендацій, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Здобувач вищої освіти, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів вищої освіти, залікових книжках. **Присутність здобувачів вищої освіти на проведенні підсумкового контролю (екзамену) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку), з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів вищої освіти, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем вищої освіти протягом семестру та балів, набраних на

підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю отримав оцінку «незадовільно», складає підсумковий контроль (екзамен) повторно. Повторне складання підсумкового контролю (екзамену) допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни, у тому числі один раз – викладачеві, а другий – комісії, що створюється навчально-науковим інститутом. Незадовільні оцінки виставляються тільки в відомостях обліку успішності. Здобувачам вищої освіти, які отримали не більше як дві незадовільні оцінки (нижче ніж 60 балів) з навчальної дисципліни, можуть бути встановлені різні строки ліквідації академічної заборгованості, але не пізніше як за день до фактичного початку навчальних занять у наступному семестрі. Здобувачі вищої освіти, які не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін, відраховуються з Університету. Особи, які одержали більше двох незадовільних оцінок (нижче ніж 60 балів) за підсумковими результатами вивчення навчальних дисциплін з урахуванням підсумкового контролю, відраховуються з Університету.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Закон України про психіатричну допомогу. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
2. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020.
3. Колосович, О.С. Основи клінічної та патопсихології : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020.
4. Медична психологія: підруч. для студентів ВНЗ / С.Д. Максименко [та ін.]; за заг. ред. акад. С.Д. Максименка. - Київ: Слово, 2014.
5. Морозов О.М. Патопсихологічний аналіз особистості в правоохоронній практиці : монографія. Київ: Атіка, 2019.
6. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія : навч. посіб. Київ : КНТ, 2016.
7. Медична психологія / Максименко С.Д., Цехмістер Я.В., Коваль І. А., Максименко К. С.; за заг. ред. С. Д. Максименка. Київ, 2014.
8. Савенкова І. І. Клінічна психологія: навчальний посібник. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2018. - 302 с.

Додаткова:

1. Белей М. Д., Тодорів Л. Д. Основи діагностичної психології. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2018.
2. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
3. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія та практика. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2016.
4. Гоян І. М., Палій А. А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014.
5. Клінічна психодіагностика: практикум / Редактор-упорядник проф. М.В. Миколайський. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2016.
6. Коляденко Н.В. Клінічна психологія: опорний конспект лекцій. Київ : ІПК ДСЗУ, 2016.
7. Комінко С. Б., Кучер Г. В. Кращі методи психодіагностики: навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2015.
8. Кулеша-Любінець М. М. Особливості копінг-стратегій в осіб з ішемічною хворобою серця. *Збірник наукових праць: психологія* Вип. 21. – Івано-Франківськ, 2016. С.134-141.
9. Основи медичної психології : навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів / В. М. Ждан [та ін.]. - Полтава : АСМІ, 2014.